Blogi

Euroopan komission asetusesitys luo puitteet digieuron kehitystyölle

Raha ja maksaminen, Digieuro | 12.07.2023 | Julia Nurminen

KIRJOITTAJA

Julia Nurminen
Asiantuntija

Euroopan komissio antoi ehdotuksensa yhteisvaluutta euron digitaalista muotoa koskevaksi asetukseksi 28.6.2023. Asetusesitys luo digieurolle alustavat oikeudelliset kehykset, mutta työ ei ole vielä valmis.

Euroalueen digitaalista keskuspankkirahaa eli digieuroa koskeva työ sai tukea, kun Euroopan komissio antoi 28. kesäkuuta 2023 esityksensä yhteisvaluutta euron digitaalista muotoa koskevaksi asetukseksi.[1] Asetusluonnos on osa laajempaa sääntelykokonaisuutta, joka koskee käteisrahan asemaa laillisena maksuvälineenä ja jossa päivitetään maksupalveluita koskevaa sääntelyä.[2] Ehdotus tuo tärkeän palasen digieuron käynnissä olevaan tutkimusvaiheeseen.

Asetusesitys luo digieurolle alustavat oikeudelliset kehykset. Raamien merkitys korostuu, jos Euroopan keskuspankin neuvosto päättää syksyllä 2023 siirtymisestä digieuron kehittämiseen ja testaamiseen keskittyvään valmisteluvaiheeseen. EKP:n neuvoston päätös digieuron mahdollisesta liikkeeseenlaskusta on kuitenkin yhä vuosien päässä. Mahdollisen liikkeeseenlaskun ajankohtaan vaikuttaa myös se, miten komission asetusesitys etenee hyväksyntään.

Oikeus maksaa ja velvollisuus ottaa vastaan

Keskuspankkirahan keskeinen ominaisuus on sen asema laillisena maksuvälineenä. Euroopan unionin tasolla se tarkoittaa maksuvälinettä, jolla maksuvelvoite voidaan pääsääntöisesti aina täyttää.[3]

Maksajalla on lähtökohtaisesti oikeus maksaa laillisella maksuvälineellä ja maksunsaajalla on velvollisuus ottaa se vastaan. Laillisen maksuvälineen asemalla on merkitystä kuitenkin myös

maksuvälineen hyödyllisyyttä määrittäviin verkostovaikutuksiin, erityisesti sen laajaan saatavuuteen ja käytettävyyteen.

Kun eurokäteinen nauttii tällä hetkellä yksinoikeudella laillisen maksuvälineen asemasta euroalueella, on johdonmukaista ja tärkeää ulottaa sama asema myös yleisesti saatavilla olevaan keskuspankkirahan sähköiseen muotoon.[4]

Ehdotuksen myötä digieuroilla tehtävä maksu olisi otettava pääsääntöisesti aina vastaan. Maksaja ja maksunsaaja voisivat kuitenkin sopimusvapauden periaatteen mukaisesti sopia nimenomaisesti toisen maksutavan käytöstä. Lisäksi digieuron verkostovaikutuksia pyrittäisiin vahvistamaan varmistamalla sen saatavuus: maksupalveluita tarjoavilla luottolaitoksilla olisi velvollisuus tarjota digieuron peruspalvelut veloituksetta luonnollisille henkilöille.

Käyttäjälähtöisyys kilpailukyvyn ytimessä

Velvoitteet eivät välttämättä yksin riitä varmistamaan digieuron riittävää käyttöönottoastetta. Digieuron toivotaan muun muassa lisäävän kilpailua maksamisen markkinalla tuomalla niille uusi, olemassa olevia maksutapoja täydentävä vaihtoehto. Tosiasiallinen muutos kilpailuasetelmassa kuitenkin edellyttää, että vastaanotto- ja jakeluvelvoitteen lisäksi digieuron suunnittelussa huomioidaan sen käyttäjät laajemmin.[5] Hinnoittelun ohella keskeistä on maksamisen nopeutta, turvallisuutta ja helppokäyttöisyyttä edistävät ominaisuudet.

Näin ollen asetusehdotuksessa määritetty digieuromaksujen reaaliaikaisuus vaikuttaa tervetulleelta. Tämä tarkoittaisi, että siirrettävät varat olisivat maksunsaajan käytettävissä sekunneissa.

Reaaliaikaisuus olisi myös digieuromaksujen turvallisuuden tae, koska välittömästi selvitettävissä maksuissa ei synny vastapuoliriskiä. Digieuron riskittömyyden kannalta merkittävää olisi sekin, että käteisen tapaan kyseessä on loppuviimein käyttäjän saatava keskuspankilta.

Maksamisen turvallisuutta voidaan arvioida muistakin näkökulmista. Ilman verkkoyhteyttä tehtävät offline-digieuromaksut voivat lisätä maksamisen häiriönkestävyyttä. Digieuroon on edellytetty myös liittyvän varsin korkea yksityisyydensuoja. Ehdotuksen mukaan tämä vaatii tapahtumadatan ja henkilötietojen näkyvyyden ja käsittelyn minimointia.

Keskeistä on myös maksujärjestelmän turvallisuus. Maksuvälineen käyttäjälähtöisyyden ja maksujärjestelmän luotettavuuden ja tehokkuuden yhteensovittaminen edellyttää tasapainoilua. Esimerkiksi täysin anonyymit maksut olisivat digieuron osalta poissuljettuja eritoten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi.

Työ jatkuu

Asetusehdotuksesta huolimatta digieurotyö ei ole valmis.

Tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä hyväksyttävä asetus ei ole lopullisessa muodossaan, sillä seuraavaksi sitä tarkastellaan Euroopan parlamentissa ja EU:n neuvostossa. Lisäksi komissio täydentää puiteasetusta aikanaan toisen tason sääntelyllä. Jäsenmaatasolla erityistä paneutumista edellyttää ainakin ehdotuksen jättämä liikkumavara poikkeuksiin, jotka soveltuvat digieuron, samoin kuin käteiseuron, hyväksymisvelvoitteeseen. Näillä päätöksillä voi olla keskeinen vaikutus maksuvälineen verkostovaikutuksiin.

Eurojärjestelmän työtä ohjaa jatkossa asetusluonnoksen määrittämät huomattavan yksityiskohtaiset säännökset. Tämä voi edistää käyttäjien intressissä olevan helppokäyttöisen maksuvälineen kehittämistä. Vastavuoroisesti se kuitenkin tarkoittaa, että varteenotettavan vaihtoehtoisen maksutavan suunnittelu edellyttää käyttäjiin vetoavan maksuvälineen teknistä suunnittelua varsin seikkaperäisissä puitteissa.

Asiasanat

CBDC, digitaalinen euro, maksaminen, sääntely